

24 Οκτωβρίου 1929

Κραχ στη Γουόλ Στριτ

Η Ευρώπη βγήκε βαριά λαβωμένη από τον Α' Παγκόσμιο πόλεμο. Νικητές και νικημένοι αποδύθηκαν σε μια υπεράνθρωπη προσπάθεια με στόχο την οικονομική τους ανόρθωση. Τρομερά εμπόδια υψώθηκαν στο δρόμο τους για την ανασυγκρότηση. Με την επικράτηση της επανάστασης των μπολσεβίκων, η Ρωσία (Σοβιετική Ένωση, πια), είχε πάψει να είναι η παλιά μεγάλη αγορά των ευρωπαϊκών προϊόντων. Στην απέναντι μεριά του Ατλαντικού, οι Ηνωμένες Πολιτείες ζητούσαν άμεση πληρωμή των ευρωπαϊκών χρεών και προστάτευαν τα ντόπια προϊόντα, εφαρμόζοντας πολιτική επιβολής μεγάλων δασμών στα εισαγόμενα. Ουσιαστικά, κι αυτή η αγορά είχε κλείσει. Έμεναν οι τρίτες χώρες, όπου τα ευρωπαϊκά προϊόντα συναντούσαν τρομερό ανταγωνισμό από τα αμερικανικά.

Ο πόλεμος δεν είχε ενοχλήσει ιδιαίτερα τις Ηνωμένες Πολιτείες. Τα πεδία των μαχών και οι ζημιές ήταν μακριά τους. Ενώ οι ευρωπαϊκές βιομηχανίες καταστρέφονταν, η αμερικανική αναπτυσσόταν. Κέρδιζε από τον πόλεμο. Με τη μέθοδο των επιδοτήσεων και της προστασίας, τα αμερικανικά προϊόντα ρίχνονταν στις τρίτες χώρες και εκτόπιζαν τα ευρωπαϊκά. Στην πραγματικότητα, οι Ηνωμένες Πολιτείες είχαν κηρύξει έναν ανελέητο παγκόσμιο οικονομικό πόλεμο, με σκοπό την κυριαρχία τους πάνω στη γη. Οι μόνοι Ευρωπαίοι που πουλούσαν, ήταν αυτοί που διέθεταν πρώτες ύλες για την παραγωγή τελικών προϊόντων. Αυτοί κέρδιζαν πολλά.

Για να πετύχει αυτή η πολιτική, χρειαζόταν αυτοματισμός στη βιομηχανία και υπερπαραγωγή. Και τα δυο, πραγματοποιήθηκαν χάρη σε μια ασυλλόγιστη κρατική πολιτική δανειοδοτήσεων. Όμως, η υπερπαραγωγή απαιτούσε τεράστιες ποσότητες πρώτων υλών. Η υπερβολική ζήτηση έκανε τις τιμές τους να παίρνουν την ανηφόρα, σε εξωπραγματικά επίπεδα, πολύ πιο πάνω από τα φυσιολογικά. Και, κάποια στιγμή, η υπερπαραγωγή έφτασε στο σημείο να ξεπεράσει τα όρια της ζήτησης. Βιομηχανίες και αγρότες δυσκολεύονταν να προωθήσουν τα προϊόντα τους στην αγορά. Ιδιαίτερα, ο αγροτικός πληθυσμός βρέθηκε σε δύσκολη θέση, καθώς το ανέβασμα του βιοτικού επιπέδου μείωνε την κατανάλωση δημητριακών. Η αγορά έφτασε στα όρια του κορεσμού.

Ο τρελός ρυθμός της ανάπτυξης και της υπερπαραγωγής είχε μεταδοθεί και στο χρηματιστήριο. Καθώς οι τιμές των πρώτων υλών και των τελικών προϊόντων ανέβαιναν, ανηφόριζαν και οι τιμές των μετοχών. Η πλαστή τους υπεραξία ήταν τρομερά δυσανάλογη προς την πραγματική. Μέσα στους πρώτους εννιά μήνες του 1929, οι τιμές των μετοχών πήραν πάνω τους 83%. Μια μετοχή ονομαστικής αξίας 20 και 30 δολαρίων, έφτασε, την πρωτοχρονιά του 1929, να πουλιέται 100 δολ. και, την 1^η Οκτωβρίου, 183 δολ. Όμως, πολλές επιχειρήσεις δεν ήξεραν, τι να κάνουν τα αποθηκευμένα τους προϊόντα και πού να βρουν ρευστό χρήμα για ν' ανταποκριθούν στις υποχρεώσεις τους. Οι τράπεζες και οι δανειστές πίεζαν για τις δόσεις των δανείων και τους τόκους. Η κυβέρνηση του ρεπουμπλικάνου προέδρου Ερβέρτου Χούβερ (1928 - 1932) δεν πήρε έγκαιρα είδηση, τι συνέβαινε. Μοναδική διέξοδος για όλους, όσοι χρωστούσαν, ήταν να πουλήσουν μετοχές.

Στις 24 Οκτωβρίου 1929, στη Γουόλ Στριτ, όπου το χρηματιστήριο της Νέας Υόρκης, έγινε αναγκαστική εκποίηση 19.000.000 μετοχών. Αποτέλεσμα ο πανικός. Μέσα σε λίγες ώρες, οι τιμές κατρακύλησαν κάτω και από την πραγματική τους αξία και χάθηκε επενδυμένη υπεραξία 23 δισεκατομμυρίων δολαρίων. Μέσα στην ίδια μέρα, καταστράφηκαν 50.000 μικρές επιχειρήσεις. Ήταν το περίφημο «κραχ της Νέας Υόρκης», που επέφερε αλυσιδωτές καταστροφές. Τεράστιες επιχειρήσεις έκλεισαν και η ανεργία ήρθε αναπόφευκτη. Ακολούθησε η υποκατανάλωση, αφού οι άνεργοι δεν είχαν χρήματα να αγοράσουν. Και η υποκατανάλωση έφερε τη μείωση των δημοσίων εσόδων από τους έμμεσους φόρους και την κάθετη πτώση των τιμών των πρώτων υλών, που έμεναν αδιάθετες. Αναγκαστικά, η κυβέρνηση αύξησε τους άμεσους φόρους, επιτείνοντας την φτώχεια, ενώ η κρίση έπληξε και την Ευρώπη, από το 1931. Τότε, έφτασε εκεί ο αντίκτυπος.

Στις Ηνωμένες Πολιτείες, το κραχ οδήγησε σε χιλιάδες αυτοκτονίες και στην ενίσχυση της ποτοαπαγόρευσης που ευνόησε τον γκαγκστερισμό. Στην Ευρώπη, οδήγησε στην άνοδο του ναζισμού.

Στις αμερικανικές εκλογές του 1932, πρόεδρος εκλέχτηκε ο δημοκρατικός Φραγκλίνος Ρούσβελτ που υποσχέθηκε μια νέα πολιτική: Το Νιου Ντιλ, όπως ονομάστηκε. Πρώτη του ενέργεια ήταν να εκκενώσει την Κούβα, την Αϊτή και τη Νικαράγουα και ν' αποδώσει ανεξαρτησία στις Φιλιπίνες (βλ. 25.4.1898), μειώνοντας τα έξοδα του κράτους, και ν' αναπτύξει μια πολιτική συνεργασίας με την Ευρώπη. Υποτίμησε το δολάριο, εφάρμοσε πολιτική μείωσης των καλλιεργειών και προχώρησε στη δημιουργία μεγάλων δημόσιων έργων, ώστε να μειωθεί η ανεργία. Τα μέτρα που πήρε, άρχισαν ν' αποδίδουν καρπούς γύρω στα 1934. Όμως, τη χρονιά αυτή, ο ναζισμός είχε για καλά στεριώσει στη δοκιμασμένη Γερμανία.

1648: Υπογράφεται στο Μάνστερ, η Συνθήκη της Βεστφαλίας, μεταξύ Γαλλίας και Αγίας Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας, με την οποία έληξε ο Τριακονταετής Πόλεμος.

1795: Η Πολωνία παύει να υπάρχει ως κράτος, καθώς Ρωσία, Πρωσία και Αυστρία μοιράζονται τα πολωνικά εδάφη, στον «τρίτο διαμελισμό» της χώρας.

1891: Γεννιέται ο Ραφαέλ Λεωνίδας Τρουχίλο Μολίνα. Ήταν δικτάτορας της Δομινικανικής Δημοκρατίας από το 1930 μέχρι την δολοφονία του στις 31 Μαΐου του 1961.

1912: Ο ελληνικός στρατός διαβαίνει τον ποταμό Αξιό και κινείται προς τη Θεσσαλονίκη, προς την οποία συγκλίνει και ο βουλγαρικός στρατός. Οι Έλληνες έφτασαν πρώτοι, δυο μέρες αργότερα.

1931: Ο διάσημος Αμερικανός γκάγκστερ Αλ Καπόνε καταδικάζεται σε φυλάκιση 11 χρόνων για φοροδιαφυγή.

1945: Κηρύσσεται επίσημα η ίδρυση του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών, του ΟΗΕ.

1956: Την δεύτερη μέρα της ουγγρικής εξέγερσης, σοβιετικά τανκς εμφανίζονται στους δρόμους της Βουδαπέστης, ενώ ο Ίμρε Νάγκι αναλαμβάνει πρωθυπουργός.

1964: Ανεξαρτητοποιείται η πρώην βρετανική Βόρεια Ροδεσία και παίρνει το όνομα Δημοκρατία της Ζάμπια, με πρόεδρο τον Κένεθ Κάουντα.

1980: Ο Νικολάι Τιχόνοφ αντικαθιστά στην πρωθυπουργία της Σοβιετικής Ένωσης τον Αλεξέι Κοσίγκιν, που παραιτείται για λόγους υγείας. Ο Κοσίγκιν πέθανε στις 18 Δεκεμβρίου του ίδιου χρόνου.

1994: Τα βρετανικά στρατεύματα απουσιάζουν, για πρώτη φορά μετά από 25 χρόνια, από τους δρόμους του Λοντεντέρι στη Βόρεια Ιρλανδία, καθώς αίρονται τα μέτρα ασφαλείας, μετά την κατάπαυση του πυρός από τις αντιμαχόμενες πλευρές.

2008: Μαύρη Παρασκευή για τα χρηματιστήρια στην επέτειο του κραχ του 1929: Κραχ στην Αθήνα, με τον γενικό δείκτη να «μαζεύει» τις απώλειες στο 9,71% από 15%! Μακελειό στις διεθνείς αγορές με μαζικές εκροές από μετοχές σε κρατικά ομόλογα και μετρητά.

2009: Στη Γερμανία, Χριστιανοδημοκράτες και Ελεύθεροι Δημοκράτες συμφωνούν σε κυβέρνηση συνασπισμού, περίπου ένα μήνα μετά τις εκλογές (έγιναν 27 Σεπτεμβρίου). Για την Άγκελα Μέρκελ ξεκινά η δεύτερη τετραετία στην πρωθυπουργία.

2022: Ο ινδικής καταγωγής Ρίσι Σούνακ αναλαμβάνει νέος πρωθυπουργός της Βρετανίας.

Η 24^η Οκτωβρίου στον πολιτισμό

24 Οκτωβρίου 1725

Ο συνθέτης Αλεσάντρο Σκαρλάτι

Ήταν ο μεγαλύτερος ανάμεσα σε επτά αδέρφια. Στα 18 του, παντρεύτηκε. Στα 24 του, είχε την τιμή η βασίλισσα της Σουηδίας, Χριστίνα, να του βαφτίσει το πέμπτο του παιδί. Θα αποκτούσε δέκα. Μπόρεσε να τα ζήσει χάρη σε μια από τις αδελφές του, την όμορφη τραγουδίστρια Μελχιόρα: 19χρονη, στα 1682, είχε εγκατασταθεί στο βασίλειο της Νάπολη και ήταν ερωμένη του υπουργού Δικαιοσύνης. Ο Αλεσάντρο Σκαρλάτι έφτασε εκεί το 1683 με τους τραγουδιστές που ερμήνευαν τα έργα του. Ήταν 23 χρόνων (γεννήθηκε το 1660) και τυχερός καθώς χήρευε η θέση του μαέστρου της βασιλικής χορωδίας. Ανήκε δικαιωματικά στον τότε 56χρονο Φραντζέσκο Προβεντσάλε, ιδρυτή της ναπολιτάνικης σχολής και δεύτερο μαέστρο. Ο Προβεντσάλε είχε όλα τα προσόντα. Ο Σκαρλάτι, την όμορφη αδελφή. Πήρε τη θέση. Γρήγορα έγινε ο μουσικός της μόδας, απαραίτητος στα αριστοκρατικά σαλόνια και στις δημόσιες και ιδιωτικές εκδηλώσεις. Μετά από 24 χρόνια (1707) κι ενώ στη Νάπολη είχαν ξεσπάσει πολιτικές ταραχές, έφυγε στη Βενετία, δεύτερος μαέστρος στην Αγία Μαρία τη Μεγίστη και ιδιωτικός δάσκαλος ενός καρδινάλιου. Η Νάπολη πέρασε στην αυστριακή κατοχή με τα πράγματα να ησυχάζουν. Η κυβέρνηση τον κάλεσε να επιστρέψει (1708). Τα επόμενα δέκα χρόνια ήταν γι' αυτόν πολύ δημιουργικά. Μετά, έφυγε στη Ρώμη. Ξαναγύρισε στη Νάπολη όπου πέρασε τα τρία τελευταία χρόνια της ζωής του. Πέθανε στις 24 Οκτωβρίου 1825 έχοντας συνθέσει 115 όπερες, περίπου 30 ορατόρια, 10 λειτουργίες, πάνω από εξακόσιες καντάτες δωματίου και πλήθος άλλα έργα.

1915: Γεννιέται ο γνωστός Ιταλός βαρύτονος και εξάισιος ηθοποιός Τίτο Γκόμπι. Εμφανίστηκε με την Μαρία Κάλας στον πιο διάσημο ρόλο του στην όπερα του Πουτσίνι «Τόσκα».

1957: Πεθαίνει ο Γάλλος σχεδιαστής υψηλής ραπτικής, δημιουργός του "Νιου Λουκ", Κριστιάν Ντιορ.

2010: Πεθαίνει η τραγουδίστρια ψυχή του νέου κύματος, Καίτη Χωματά. Είχε γεννηθεί το 1946.

2015: Σε ηλικία 95 χρόνων, πεθαίνει η κοκκινομάλλα ιρλανδοαμερικανίδα ηθοποιός Μορίν Ό Χάρα, διάσημη τις δεκαετίες του '40 και του '50 για τους ρόλους της σε ταινίες με συμπρωταγωνιστές του Τζον Γουέιν, Τζέιμς Στιούαρτ, Χένρι Φόντα, Τάιρον Πάουερ και Ντάγκλας Φαίρμπανκς Τζούνιορ. Βραβεύτηκε το 2014 με Όσκαρ για το σύνολο της δουλειάς της. Είχε γεννηθεί το 1920 και το πραγματικό της όνομα ήταν Μορίν Φιτζσίμονς.